

ZADANIA OBSZARÓW OCHRONNYCH ORAZ WARUNKÓW KORZYSTANIA Z WÓD NA PRZYKŁADZIE ZBIORNIKA ŚWINNA PORĘBA

Katarzyna Biegun

Regionalny Zarząd Gospodarki Wodnej w Krakowie

Izabela Godyń, Adam Jarząbek

Politechnika Krakowska

Stefan Sarna

„Rs Eko” Pracownia Projektowa

Streszczenie. W artykule przedstawiono planowane ograniczenia w zakresie użytkowania gruntów i korzystania z zasobów wodnych na obszarze ochronnym zbiornika Świnna Poręba, które zostały zaproponowane w celu ochrony wód zbiornika przed degradacją. Przedstawiono wpływ ustanowienia obszaru ochronnego na dokumenty planowania przestrzennego w gminach położonych wokół zbiornika oraz możliwe skutki ekonomiczne utworzenia takiego obszaru. Dodatkową ochronę retencjonowanych wód zapewniają zapisy zawarte w Warunkach korzystania z wód regionu wodnego Górnej Wisły, które wprowadzają ograniczenia w korzystaniu z wód w skali regionu, w tym również zlewni Skawy. Wprowadzenie tych dwóch instrumentów zarządzania zasobami wodnymi – obszaru ochronnego i warunków korzystania z wód – powoduje, iż tworzona jest pełna ochrona przed nadmiernymi dopływami ładunków zanieczyszczeń do zbiornika.

Słowa kluczowe: ochrona wód, zbiornik retencyjny, Skawa, zbiornik Świnna Poręba

---

Adres do korespondencji – Corresponding authors: mgr inż. Katarzyna Biegun, Regionalny Zarząd Gospodarki Wodnej w Krakowie, ul. Marszałka J. Piłsudskiego 22, 31-109 Kraków; dr inż. Izabela Godyń, dr inż. Adam Jarząbek, Instytut Inżynierii i Gospodarki Wodnej, Politechnika Krakowska, ul. Warszawska 24, 31-155 Kraków; mgr inż. Stefan Sarna, „Rs Eko” Pracownia Projektowa, ul. Skarżyńskiego 4/34, 31-866 Kraków; e-mail: kbiegun@krakow.rzgw.gov.pl, izabela.godyn@iigw.pl, rs-eko@wp.pl, adam.jarzabek@iigw.pl.

© Copyright by Wydawnictwo Uniwersytetu Rolniczego w Krakowie, Kraków 2015

WSTĘP

Wody magazynowane w zbiornikach retencyjnych bardzo często ulegają eutrofizacji. Proces ten rozwija się na skutek dopływu do magazynowanych wód związków biogennych, głównie azotu i fosforu. W związku z tym ograniczanie dopływu ładunków związków azotu i fosforu do wód zasilających zbiorniki retencyjne jest podstawowym warunkiem ich ochrony. Działanie to może dotyczyć redukcji ładunków związków azotu i fosforu zarówno w wysoko sprawnych oczyszczalniach, jak i ograniczania dopływu zanieczyszczeń obszarowych do cieków w zlewniach zbiorników. Redukcyjne oddziaływanie na dopływ zanieczyszczeń obszarowych do wód zasilających zbiorniki retencyjne jest szczególnie trudne i może być realizowane poprzez działania:

- prawne, związane z eliminowaniem źródeł zanieczyszczeń,
- przyrodnicze, np. tworzenie roślinnych barier ochronnych wzdłuż brzegów rzek i zbiorników,
- rolnicze, dotyczące stosowania odpowiednich zabiegów agrotechnicznych, przemienionych upraw na użytkach rolnych, preferowania użytków zielonych nad uprawami gruntowymi,
- techniczne, powodujące wzrost retencji wód, zmianę hydrauliki przepływu wody w korytach cieków, itp.

Przedstawione działania mogą być realizowane przy tworzeniu i funkcjonowaniu obszarów ochronnych zbiorników wód śródlądowych oraz wprowadzeniu warunków korzystania z wód zlewni.

UWARUNKOWANIA PRAWNE DOTYCZĄCE TWORZENIA OBSZARÓW OCHRONNYCH ZBIORNIKÓW WÓD ŚRÓDLĄDOWYCH

Podstawowym aktem prawnym wskazującym na możliwość ustanowienia obszarów ochronnych zbiorników wodnych jest Ustawa z dnia 18 lipca 2001 roku Prawo wodne [Ustawa... 2001/2012]. Rozdział 2 Ustawy, zatytułowany Strefy oraz obszary ochronne Prawa Wodnego, w art. 51 ust. 2 określa, że „w celu zapewnienia odpowiedniej jakości wody ujmowanej dla zaopatrzenia ludności w wodę przeznaczoną do spożycia oraz zaopatrzenia zakładów wymagających wody wysokiej jakości, a także ze względu na ochronę zasobów wodnych, mogą być ustanawiane obszary ochronne zbiorników wód śródlądowych”.

Dyrektor regionalnego zarządu gospodarki wodnej na podstawie planu gospodarowania wodami na obszarze dorzecza, w którym zlokalizowany jest zbiornik, wskazuje zakazy, nakazy lub ograniczenia oraz obszary, na których one obowiązują zgodnie z art. 60 Prawa wodnego. Ustawa nie wprowadza katalogu zakazów i ograniczeń, jedynie w art. 59, ust. 2 stanowi, że na obszarach ochronnych można zabronić wnoszenia obiektów budowlanych oraz wykonywania robót lub innych czynności, które mogą spowodować trwale zanieczyszczenie gruntów lub wód, a w szczególności lokalizowania inwestycji zaliczonych do przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko.

TWORZENIE OBSZARÓW OCHRONNYCH ZBIORNIKÓW WÓD ŚRÓDLĄDOWYCH NA PRZYKŁADZIE REALIZOWANEGO ZBIORNIKA ŚWINNA PORĘBA

Zasady tworzenia obszarów ochronnych

Obszary ochronne zbiorników wód śródlądowych ustanawia się w celu ochrony zasobów tych wód przed degradacją (art. 59 ustawy Prawo wodne). Degradacja polega na mechanicznym (zawiesina), chemicznym lub biologiczno-organicznym (bakterie, wirusy, organizmy żywe, substancje organiczne i produkty ich rozpadu) zanieczyszczeniu wód [Słownik... 2002]. Dla zbiorników retencyjnych zlokalizowanych na karpackich dopływach Wisły, głównym zagrożeniem dla jakości ich wód są dopływy substancji biogennych (stwarzające zagrożenie eutrofizacją) oraz zawiesiny i rumowiska (powodujące zwiększoną mętność wody, zamulanie zbiornika) z ich zlewni pośrednich i bezpośrednich.

Z tego względu obszary ochronne powinny być swego rodzaju „buforem/reduktorem” przeciwdziałającym dopływowi zanieczyszczeń do wód magazynowanych w zbiornikach. Powinny eliminować i skutecznie ograniczać ładunki zanieczyszczeń, tak aby ich dopływ nie powodował niekorzystnych zmian jakości wód zbiorników. Tworzone są przede wszystkim w zlewniach bezpośrednich zbiorników i przeciwdziałają głównie dopływowi zanieczyszczeń pochodzenia obszarowego ze zlewni. Obejmują obszary położone w zlewniach cieków zasilających zbiorniki, tam gdzie istnieją istotne zagrożenia dla jakości ich wód, a czas dopływu tych zanieczyszczeń do zbiorników jest bardzo krótki i nie gwarantuje odpowiedniej ich redukcji.

Czas dopływu zanieczyszczeń do wód zbiorników ma istotne znaczenie w ich eliminacji bądź ograniczaniu. Zależy przede wszystkim od długości drogi spływu powierzchniowego i podpowierzchniowego wód po stokach oraz pokrycia terenu. Jest oczywiste, że należy ograniczać powierzchnie obszarów ochronnych do niezbędnych dla właściwej ochrony wód. Na terenach obszarów ochronnych należy wprowadzać odpowiednie zagospodarowanie i praktyki rolne i leśne, które będą skutecznie eliminować i ograniczać spływy powierzchniowe zanieczyszczeń. Jest to zgodne z polityką Unii Europejskiej wprowadzania Dobrej Kultury Rolnej w tym zakresie, tzn. tworzenia stref buforowych wzdłuż cieków i zbiorników wodnych, które państwa członkowskie są zobowiązane wdrażać od 1 stycznia 2012 roku [Wasilewski 2012].

Przy wyznaczaniu obszaru ochronnego dla zbiornika Świnna Poręba kierowano się powyższymi zasadami. Granica obszaru ochronnego została określona w odległości 50 m od granicy MaxPP zalewu z dostosowaniem do lokalnych uwarunkowań związanych z przebiegami dróg i istniejącej zabudowy. Przyjęto dziesięciokrotnie szerszy pas ochronny niż jest stosowany przy wydzielaniu stref buforowych wzdłuż cieków i zbiorników wodnych (2 i 5 m) zgodnie z wymogami programów rolnośrodowiskowych [Dobrzyńska i in. 2004]. Pas ochronny łącznie z powierzchnią zalewu MaxPP będzie tworzył całkowity obszar ochronny zbiornika Świnna Poręba.

Ograniczenia w zakresie użytkowania gruntów i korzystania z wody obowiązujące na obszarach ochronnych

Ustanowienie obszaru ochronnego oraz wprowadzenie odpowiednich zasad korzystania z wód i gruntów daje możliwość ochrony wód zbiornika przed degradacją poprzez [Godyń i in. 2013a]:

- niepoduszczenie do lokalizacji obiektów, prowadzenia robót i czynności stwarzających ryzyko ciągłego lub incydentalnego zanieczyszczenia wód zbiornika;
- odpowiednie zagospodarowanie obszaru ochronnego – poza miejscami przeznaczonymi do gospodarki rybackiej i zorganizowanych miejsc usług rekreacyjno-turystycznych obszar ochronny powinien mieć formę trwałej zieleni, która tworzy strefę buforową wokół zbiornika redukującą spływ powierzchniowy zanieczyszczeń obszarowych (w tym substancji biogenych).

Utworzenie stref buforowych pokrytych trawą, krzewami i drzewami jest w stanie zredukować spływ azotu w zakresie od 50 do 98% [Izydorczyk i in. 2010].

W projekcie rozporządzenia ustanawiającego obszar ochronny zbiornika Świnna Poręba wprowadzono następujące ograniczenia w sposobie korzystania z wód i gruntów [Godyń i in. 2013a]:

Na obszarze ochronnym zabrania się:

- a) wprowadzania ścieków do wód i do ziemi,
- b) lokalizacji obiektów budowlanych i budynków w rozumieniu ustawy z dnia 7 lipca 1994 r. Prawo budowlane z wyjątkiem obiektów służących turystyce wodnej, gospodarce wodnej lub rybackiej,
- c) lokalizowania magazynów i rurociągów do transportu ropy naftowej i produktów ropopochodnych (z wyłączeniem gazu płynnego) oraz substancji szczególnie szkodliwych dla środowiska wodnego, a także substancji priorytetowych określonych w przepisach wydanych na podstawie ustawy Prawo wodne,
- d) rolniczego wykorzystania ścieków oraz stosowania komunalnych osadów ściekowych,
- e) stosowania i przechowywania nawozów oraz środków ochrony roślin,
- f) zmiany lasu na użytek rolny lub wylesienie mające na celu zmianę sposobu użytkowania gruntów leśnych,
- g) magazynowania, odzysku i unieszkodliwiania oraz rekultywacji terenów odpadami,
- h) wydobywania kamienia, żwiru, piasku z wyjątkiem prac związanych z utrzymaniem i konserwacją zbiornika,
- i) lokalizacji ujęć wody,
- j) mycia pojazdów mechanicznych,
- k) lokalizacji parkingów,
- l) lokalizacji obozowisk i kempingów,
- m) lokalizacji i urządzania miejsc wykorzystywanych do kąpieli,
- n) lokalizacji kąpieliska bez wyposażenia w system odbioru ścieków i odpadów,
- o) lokalizacji przystani i pomostów dla jednostek pływających bez wyposażenia obiektów w system odbioru ścieków i odpadów,
- p) uprawiania sportów wodnych w wodach powierzchniowych z wyjątkiem:
  - i. wędkarstwa na zasadach wynikających z przepisów o rybactwie śródlądowym,
  - ii. żeglarsstwa, na zasadach określonych w rozporządzeniu.

Wpływ wprowadzenia obszarów ochronnych na miejscowe plany, studia uwarunkowań i kierunki zagospodarowania gmin

Prawo ochrony środowiska w art. 73 ust. 1 nakazuje uwzględnienie w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego oraz w decyzji o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu ograniczeń wynikających z ustanowienia obszarów ochronnych zbiorników wód śródlądowych. Dodatkowo przepisy Prawa wodnego (art. 4a) wprowadzają wymóg uzgodnienia z dyrektorem RZGW miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego i planu zagospodarowania przestrzennego województwa w zakresie zagospodarowania obszarów ochronnych zbiorników wód śródlądowych. Wymóg ten jest ważnym narzędziem pozwalającym dyrektorowi RZGW na sprawdzenie sposobu i prawidłowości uwzględnienia zapisów wynikających z ustanowienia obszaru ochronnego.

W przypadku zbiornika Świnna Poręba ochrona jakości jego wód poprzez ustanowienie strefy ochronnej (ze względu na ochronę planowanego ujęcia wody) została podjęta już w początkowym okresie jego budowy. Pierwszą decyzję wydano w 1989 roku, było to postanowienie Państwowego Wojewódzkiego Inspektora Sanitarnego w Bielsku Białej w sprawie pozytywnego przyjęcia projektu strefy ochrony bezpośredniej w formie 100-metrowego pasa strefy ochronnej bezpośredniej ujęcia. W 1990 roku zmieniono postanowienie, ustanawiając strefę ochrony pośredniej o zaostrzonych wymaganiach (nadal o szerokości 100 m). Późniejsze opracowania i analizy wykonywane na zlecenie RGZW w Krakowie, uwzględniające rezygnację z wykorzystania zbiornika do celów zaopatrzenia w wodę pitną, wskazywały na możliwość zmniejszenia obszaru ochronnego do pasa o szerokości 30 m [Godyń i in. 2012].

Z uwagi na wyżej wymienione postanowienie i analizy RZGW w Krakowie gminy Mucharz, Stryszów i Zembrzyce uwzględniały w sporządzanych miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego i studiach uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin strefę ochrony o szerokości 50 m. Zgodnie z zaleceniami projektu strefy ochrony oraz kierując się zasadami ochrony wód przed zanieczyszczeniem, w miejscowych planach zawarto szereg zakazów dotyczących między innymi produkcji rolnej, używania środków ochrony roślin, zabudowy, realizacji inwestycji mogących szkodliwie oddziaływać na środowisko. Dlatego wprowadzenie obszaru ochronnego zbiornika Świnna Poręba, zgodnie z przygotowanym w 2013 roku projektem rozporządzenia, na większości proponowanej powierzchni obszaru nie powoduje nowych ograniczeń czy zakazów, a jedynie podtrzymuje ograniczenia, które już występują. Uniemożliwia to jednocześnie wycofanie się przez gminy z zakazów i ograniczeń już występujących [Godyń i in. 2012].

Możliwe skutki ekonomiczne tworzenia obszarów ochronnych

Ustanowienie obszaru ochronnego zbiornika wód śródlądowych jest jednym z wymienionych w art. 130 ustawy Prawo ochrony środowiska (tekst jednolity: Dz.U. z 2013 r., poz. 1232 z późn. zm.) przypadków ograniczenia sposobu korzystania z nieruchomości, w przypadku którego właściciel może się domagać przyznania odszkodowania lub wykupu nieruchomości. Wykupienie nieruchomości może nastąpić wówczas, gdy w związku z ograniczeniem sposobu korzystania z nieruchomości, korzystanie z niej lub

z jej części w dotychczasowy sposób albo zgodnie z dotychczasowym przeznaczeniem stało się niemożliwe lub istotnie ograniczone.

Właściciel nieruchomości (lub użytkownik wieczysty) może żądać odszkodowania za poniesioną szkodę; przy czym szkoda obejmuje również zmniejszenie wartości nieruchomości. Odszkodowanie za poniesioną szkodę przysługuje także osobie posiadającej inne niż własność prawo rzeczowe do nieruchomości. Z roszczeniem wykupu lub odszkodowania można wystąpić w ciągu 2 lat od dnia wejścia w życie rozporządzenia lub aktu prawa miejscowego powodującego ograniczenie sposobu korzystania z nieruchomości. Ustalenie wysokości odszkodowania oraz ceny wykupu nieruchomości następuje po uzyskaniu opinii rzeczoznawcy majątkowego, określającej wartość nieruchomości według zasad i trybu określonych w przepisach ustawy z 21 sierpnia 1997 roku o gospodarce nieruchomościami. Obowiązany do wypłaty odszkodowania lub wykupu nieruchomości jest Skarb Państwa, reprezentowany przez dyrektora regionalnego zarządu gospodarki wodnej.

Proponowany obszar ochronny obejmuje zarówno działki będące własnością administratora zbiornika, jak i działki gminne oraz działki będące własnością prywatną. Granica obszaru często je przecina, pozostawiając lub włączając część do obszaru ochronnego. Takie działanie jest korzystne z punktu widzenia potencjalnych procedur odszkodowawczych, gdyż nie uniemożliwia całkowitego wykorzystania działki na zaplanowane cele i pozwala na wyłączenie części działki z planowanego obszaru ochronnego. Ponadto, jak wspomniano, ograniczenia i zakazy wprowadzone w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego gmin Mucharz, Stryszów i Zembrzyce są bardzo szerokie, dlatego w większości przypadków zakazy proponowane w projekcie rozporządzenia ustanawiającym obszar ochronny zbiornika nie rodzą podstaw do odszkodowania dla właścicieli gruntów [Godyń i in. 2013b].

WARUNKI KORZYSTANIA Z WÓD JAKO SKUTECZNY INSTRUMENT OCHRONY WÓD ZASILAJĄCYCH ZBIORNIK RETENCYJNY

Ochrona zasobów wodnych zasilających zbiorniki retencyjne w zapisach warunków korzystania z wód

Instrumentem ochrony wód zasilających zbiorniki wodne w regionie wodnym Górnej Wisły jest Rozporządzenie nr 4/2014 Dyrektora Regionalnego Zarządu Gospodarki Wodnej w Krakowie w sprawie warunków korzystania z wód regionu Górnej Wisły.

W celu ochrony wód powierzchniowych przed zanieczyszczeniem wyżej wymienione rozporządzenie określa warunki korzystania z wód, do których należą:

- wprowadzanie ścieków do wód powierzchniowych musi uwzględniać konieczność zaniechania lub stopniowego eliminowania emisji do wód powierzchniowych substancji priorytetowych oraz substancji szczególnie szkodliwych dla środowiska wodnego,
- wprowadzanie ścieków do wód powierzchniowych nie może wpływać na elementy stanu fizykochemicznego i biologicznego wód w żadnej jednolitej części wód powierzchniowych, w stopniu pogarszającym klasyfikację jednolitej części wód powierzchniowych, przeprowadzoną zgodnie z obowiązującymi przepisami,

- wprowadzanie ścieków, z wyłączeniem wód opadowych i roztopowych, o których mowa w art. 9 ust. 1 pkt 14 lit. c ustawy Prawo wodne, do wód powierzchniowych o stanie gorszym od dobrego wymaga zastosowania najlepszych dostępnych technik (BAT) gwarantujących minimalizację stężeń substancji zanieczyszczających w ściekach odprowadzanych do tych wód,
- w celu osiągnięcia lub zachowania dobrego stanu lub potencjału jednolitych części wód powierzchniowych planowane korzystanie z wód musi uwzględniać wymogi ciągłości morfologicznej.

Ograniczenia w zakresie korzystania z wody obowiązujące w warunkach korzystania z wód

Obowiązujące warunki korzystania z wód regionu Górnej Wisły (od 1 lutego 2014 roku) wprowadzają następujące ograniczenia:

- Dopuszczalna wielkość poboru wód podziemnych i powierzchniowych musi wynikać z uzasadnionego zapotrzebowania na wodę.
- Wielkość maksymalnego rocznego poboru wody musi wynikać z wielkości średniego dobowego poboru, uwzględniającego nierównomierności poboru wody w poszczególnych godzinach.
- Zakres zamierzonego korzystania z wód podziemnych i powierzchniowych, wymaga uwzględnienia w szczególności:
  - informacji dotyczących uzasadnionego zapotrzebowania na wodę, obejmujących takie elementy, jak: analizę wielkości rzeczywistego wykorzystania wody w poprzednim okresie, analizę udokumentowanych potrzeb w zakresie rezerwy wody;
  - informacji dotyczących braku możliwości wykorzystania wód powierzchniowych w przypadku poboru wód podziemnych na potrzeby inne niż: do zaopatrzenia ludności w wodę przeznaczoną do spożycia oraz na cele socjalno-bytowe; do produkcji artykułów żywnościowych i farmaceutycznych.
- Wprowadzanie ścieków do wód jest możliwe, jeżeli wprowadzany ładunek zanieczyszczeń, odniesiony do przepływu o gwarancji wystąpienia 90% (Qgw 90%), nie spowoduje pogorszenia elementów stanu fizykochemicznego i biologicznego w żadnej jednolitej części wód powierzchniowych, w stopniu pogarszającym klasyfikację jednolitej części wód powierzchniowych, przeprowadzoną zgodnie z obowiązującymi przepisami.
- Wprowadzanie do wód ścieków o wartościach wyższych niż najwyższe dopuszczalne wartości zanieczyszczeń określone w stosownych przepisach nie jest możliwe, jeżeli odbiornikiem jest jednolita część wód powierzchniowych zagrożona nieosiągnięciem celów środowiskowych, wymieniona w wykazie jednolitych części wód powierzchniowych zagrożonych stanowiącym załącznik nr 7 do rozporządzenia.
- Wprowadza się ograniczenia w korzystaniu z wód polegające na zakazie:
  - wprowadzania do ziemi ścieków przemysłowych zawierających substancje priorytetowe lub substancje szczególnie szkodliwe dla środowiska wodnego;
  - wprowadzania do ziemi ścieków, z wyłączeniem wód opadowych i roztopowych, o których mowa w art. 9 ust. 1 pkt 14 lit. c ustawy Prawo wodne:

- na obszarze występowania głównego użytkowego poziomu wodonośnego pochodzenia triasowego;
  - na obszarach aglomeracji, o których mowa w art. 43 ustawy Prawo wodne;
  - w odległości mniejszej niż 100 m od linii wyznaczonej rzędną maksymalnego piętrzenia zbiornika wodnego;
  - rolniczego wykorzystania ścieków i osadów ściekowych w odległości mniejszej niż 100 m od linii wyznaczonej rzędną maksymalnego piętrzenia zbiornika wodnego.
- Wprowadzanie substancji szczególnie szkodliwych dla środowiska wodnego do odbiornika jest możliwe pod warunkiem wykazania, że wprowadzany ładunek zanieczyszczeń nie spowoduje pogorszenia stanu chemicznego obszaru zadnej jednolitej części wód powierzchniowych.
  - Zakazuje się wydobywania z wód powierzchniowych kamienia, żwiru, piasku oraz innych materiałów w ilości zagrażającej zachowaniu równowagi hydrodynamicznej cieku oraz w sposób mogący powodować pogorszenie stanu wód oraz ekosystemów lądowych bezpośrednio zależnych od wód.
  - Wydobywanie z wód powierzchniowych kamienia, żwiru, piasku oraz innych materiałów jest możliwe pod warunkiem przedstawienia analizy, która wykaże i uzasadni zachowanie równowagi hydrodynamicznej cieku, brak zagrożenia dla stanu wód oraz ekosystemów lądowych bezpośrednio zależnych od wód. Wydobywanie z wód powierzchniowych kamienia, żwiru, piasku oraz innych materiałów wymaga określenia sposobu prowadzenia monitoringu w zakresie objętości wydobywanego osadu, zmian morfologii koryta oraz warunków ekologicznych w cieku.

Wpływ wprowadzenia warunków korzystania z wód na zapisy w miejscowych planach, studiach uwarunkowań i kierunkach zagospodarowania gmin

Projekt rozporządzenia dotyczącego warunków korzystania z wód podlegał konsultacjom społecznym, w tym m.in. gminy mogły wносить uwagi i zastrzeżenia do sprecyzowanych w nim warunków.

Po zakończeniu konsultacji Rozporządzenie dotyczące warunków korzystania z wód regionu Górnej Wisły zostało ogłoszone w Dzienniku Urzędowym Województw: Małopolskiego, Podkarpackiego, Śląskiego i Świętokrzyskiego i weszło w życie z dniem 1 lutego 2014 roku.

Zapisy warunków korzystania z wód obowiązują 14 dni od daty ogłoszenia w wymienionych Dziennikach Urzędowych Województw. Wszelkie działania planistyczne (studia urbanistyczno-przestrzenne, plany rozwojowe gmin, miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego, zmiany w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego) i inwestycje muszą uwzględniać zapisy warunków korzystania z wód.

Możliwe skutki ekonomiczne wprowadzenia warunków korzystania z wód

Ustanowienie warunków korzystania z wód wiąże się z wprowadzeniem w drodze aktu prawa miejscowego zakazów, nakazów i ograniczeń, wspierających osiągnięcie celów środowiskowych ustalonych w planie gospodarowania wodami. Zawarte w warunkach korzystania z wód ograniczenia dotyczą zarówno korzystania z wód wymagają-

cego pozwoleń wodnoprawnych, jak i korzystania o charakterze presji na zasoby wodne, niewymagającego pozwolenia wodnoprawnego.

Podobnie jak w przypadku obszarów ochronnych zbiorników śródlądowych, na mocy art. 73 ustawy Prawo ochrony środowiska ograniczenia wynikające z ustaleń warunków korzystania z wód zlewni uwzględniane są w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego oraz w decyzji o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu.

Należy tu zwrócić uwagę, że ograniczenia wynikające z warunków korzystania z wód nie generują procedury odszkodowawczej dla użytkowników posiadających pozwolenia wodnoprawne. Na mocy ustawy Prawo wodne pozwolenie wodnoprawne można cofnąć lub ograniczyć bez odszkodowania, jeżeli jest to konieczne dla osiągnięcia celów środowiskowych w zakresie wynikającym z planu gospodarowania wodami na obszarze dorzecza, warunków korzystania z wód regionu wodnego lub warunków korzystania z wód zlewni, i uzasadnione wynikami monitoringu wód.

Dodatkowo niepodjęcie lub nieegzekwowanie w ustalonym w warunkach terminie ograniczeń dla szczególnego korzystania stanowi naruszenie warunków korzystania z wód i daje podstawę do wykonania procedury wynikającej z art. 136 ustawy Prawo wodne o cofnięciu pozwolenia wodnoprawnego bez odszkodowania.

PODSUMOWANIE

Efekty, które przyniesie wprowadzenie warunków korzystania z wód oraz obszaru ochronnego zbiornika Świnna Poręba, to przede wszystkim ochrona zlewni przed zanieczyszczeniami oraz wystąpieniem deficytów ilościowych wód związanych z nadmierną eksploatacją zasobów. Korzyścią będzie zatem ograniczenie dopływu zanieczyszczeń do wód zbiornika oraz ograniczenie nadmiernej eksploatacji zasobów. Uporządkowanie kwestii związanych z wydawaniem pozwoleń wodnoprawnych jest również istotnym czynnikiem zarządzania gospodarką wodną w zlewni.

Niektóre korzyści wobec tego można oszacować jako uniknięte koszty/straty, jakie by poniesiono, gdyby nie objęto zlewni ochroną ponad obecnie obowiązujące przepisy.

PIŚMIENNICTWO

- Dobrzyńska, N., Jobda, M., Klisowska, A., Liro, A., Szemplińska, M. (2004). Przewodnik po Krajowym Programie Rolnośrodowiskowym. Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi. Warszawa.
- Godyń, I., Indyk, W., Jarząbek, A., Mazoń, S., Sarna, S. (2012). Ochrona jakości wód nowo budowanego zbiornika Świnna Poręba wraz z wyznaczeniem obszaru ochronnego zbiornika. Zadanie 3. Opracowanie oceny uwarunkowań objęcia zbiornika śródlądowego Świnna Poręba obszarem ochronnym. Instytut Inżynierii i Gospodarki Wodnej, Politechnika Krakowska, Kraków.
- Godyń, I., Jarząbek, A., Mazoń, S., Sarna, S. (2013a). Ochrona jakości wód nowo budowanego zbiornika Świnna Poręba wraz z wyznaczeniem obszaru ochronnego zbiornika. Zadanie 4. Wyznaczenie obszaru ochronnego zbiornika Świnna Poręba wraz z opracowaniem projektu rozporządzenia w tej sprawie. Instytut Inżynierii i Gospodarki Wodnej, Politechnika Krakowska, Kraków.

- Godyń, I., Jarząbek, A., Mazoń, S., Sarna, S. (2013b). Ochrona jakości wód nowo budowanego zbiornika Świnna Poręba wraz z wyznaczeniem obszaru ochronnego zbiornika. Zadanie 5. Oszacowanie kosztów ustanowienia obszaru ochronnego zbiornika. Instytut Inżynierii i Gospodarki Wodnej, Politechnika Krakowska, Kraków.
- Izydorczyk, K., Frączak, W., Drobnińska, A., Badowska, M., Zalewski, M. (2010). Zastosowanie stref ekotonowych w ograniczaniu zanieczyszczeń obszarowych. *Przeegl. Komunalny*, 10, 79–81
- Rozporządzenie Nr 4/2014 Dyrektora Regionalnego Zarządu Gospodarki Wodnej w Krakowie z dnia 16 stycznia 2014 roku w sprawie warunków korzystania z wód regionu Górnej Wisły.
- Słownik hydrogeologiczny (2002). Red. J. Dowgiałło, A. Kleczkowski, T. Macioszczyk, A. Rózkowski. Państwowy Instytut Geologiczny, Warszawa.
- Ustawa z dnia 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami. Tekst jednolity: Dz.U. z 2010 r. Nr 102, poz. 651 z późn. zm.
- Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. – Prawo ochrony środowiska. Tekst jednolity: Dz.U. z 2013 r., poz. 1232 z późn. zm.
- Ustawa z dnia 18 lipca 2001 r. – Prawo wodne. Tekst jednolity: Dz.U. z 2012 r., poz. 145 z późn. zm.
- Wasilewski, Z. (2012). Dobór gatunków traw i roślin bobowatych na strefy buforowe oraz zasady ich zakładania i pielęgnowania. *Woda Środ. Obsz. Wiej.*, 12, 1(37), 219–227.

AIMS OF PROTECTIVE AREAS AND CONDITIONS OF USE OF WATER IN A CATCHMENT AREA IN SHAPING THE WATER QUALITY OF THE WATER RESERVOIRS

Abstract. In the paper the planned restrictions in the use of land and water resources in the protective area of the Świnna Poręba Reservoir are presented, which were proposed in order to protect the reservoir waters against the degradation. There are described the impact of the protective area establishment on the documents of spatial planning in municipalities around the reservoir and the possible economic impact of the creation of such area. Additional protection of the reservoir waters shall be ensured by legal records of the Conditions of use of the waters of the Upper Vistula Region, which put restrictions on the use of the waters in the region, including also the Skawa catchment area. The introduction of these two management instruments – the protective area and the conditions of water use – makes a full protection of the reservoir against excessive loads of pollutants.

Key words: water protection, water reservoir, Skawa River, the Świnna Poręba Reservoir.

Zaakceptowano do druku – Accepted for print: 3.09.2015

Do cytowań – For citation: Biegun, K., Godyń I., Jarząbek A., Sarna S. (2015). Zadania obszarów ochronnych oraz warunków korzystania z wód na przykładzie zbiornika Świnna Poręba. *Acta Sci. Pol., Formatio Circumiectus*, 14(3), 9–18.